

Ludwig Selimski

(Poland, Silesia University, Katowice)

The Christian name of *Vakin*

Abstract: According to S. Ilchev the first name of *Вакин/Vakin* is derived from *Vak(o)* with a suffix *-in* or on behalf of a Catholic saint. However there is no suffix in its structure, nor is the saint who carried it only Catholic. The name of *Вакин/Vakin* features in the church registers of several Catholic villages as a shortened folk variant versus the full or official form *Joachim/Йоахим* or *Joakim/Йоаким*. Cf. identificatios such as: (born on November 25-th, 1915 in Lazhene) *Joachim (Vakin)*; (born on October 14-th, 1925) *Joachimus – Vachin* etc. In „Prayer of the holly Anna“ this saint is defined as „sgudeniza na sveti Vakin“ („fiancée of saint Vakin“).

Thus, we come to the conclusion that the first name of *Vakin* is a result of the phonetic evolution on Bulgarian soil: (lat.) *Joachim* > (Bulg.) > *Йоаким* > *Йувакин > *Ивакин* > *Вакин*.

Keywords: Christian name, suffix, sound change, shortened folk variant, official form.

Людвиг Селимски

(Полша, Шльонски университет, Катовице)

Християнското име *Вакин*¹

1. С обръщането на бившите павликяни към християнството – вече по римско-католическия ритуал – още през първите десетилетия на XVII в. в състава на българските лични имена навлиза поредна вълна от християнски имена (срв. Bubak 1993: 9–16; Fros, Sowa 1995: 17–58; Malec 1994: 5 и сл.; Malec 1995: 185–188), този път заети от римския календар. Една част от тях представляват само други звукови облици на същите християнски имена, които се срещат и при източноправославните християни (срв. католич. *Барбара*, *Йозеф* и правосл. *Варвара*, *Йосиф*). Друга част са характерни за западната част на християнския свят, а за българите са нови, непознати преди това имена, като *Луйджо*, *Лудовик*, *Лудовина*, *Франческа* и др.² На българска езикова и особено народно-говорна почва те претърпяват значителни звукови промени и деформации, които създават големи затруднения на изследователите. Към такива „загадъчни“ имена спада и името *Вакин*, на което са посветени следващите размисли.

¹ Срв. Selimski 1999: 245–248. Препеч. на полски в: Селимски 2006: 175–178.

² Повече за звуковите различия между общобългарския и българския католически облик на едни и същи имена вж. у Селимски 1999: 74–92.

Личното име (по-нататък съкр. ЛИ) *Вакин* отбелязва акад. Л. Милетич в протестно писмо от 1894 г. на гражданите от Белене (Свищовско) до кардинал Ледуховски, но ученият не се опитва да го определи по-точно (Милетич 1903: 136). С тази задача се заема пръв Стефан Илчев, който го локализира в Свищовско, а като фамилно име *Вакинов* – и в Пловдив. Но той не успява да установи неговия произход. Според него *Вакин* е образувано на българска езикова почва от *Ва̀к(о)* с помощта на наставката *-ин*, или от името на „някой католически светец (?)“, без да уточнява кой. А името *Ва̀к(о)* той анализира като „съкратено от *Иван* (или от *Васил*)“ (Илчев 1969: 99). Затова първото му предположение се оказва по-далеч от истината. А правилно го смята за католическо, вземайки под внимание териториалното му разпространение. Но не е сполучливо предположението му, че е име на католически светец, защото този светец почитат и православните. Както ще видим, католически, а по-точно – българокатолически – е само звуковият облик *Вакин*.

И така, какво общоизвестно име се крие зад българско-католическото *Вакин*?

Й. Заимов (1988: 42, без данни за хронология) и Н. Ковачев, подобно на С. Илчев, разглеждат *Вакин* като образувано „от *Ва̀к(о)* + *-ин*“. По данни от речника на Н. Ковачев то се среща общо 11 пъти в XX век: 2 пъти през II десетилетие, 4 пъти през III-то, по 2 пъти – през IV-то и V-то, а само 1 път – през VI-то десетилетие (Ковачев 1995: 92).³ Предположението на С. Илчев за връзка на това име с българските католици е пренебрегнал и краеведът, у когото фамилното име *Вакинов* се извежда неправилно от румънското нарицателно *vasă* ‘крава’ (Господинов 1996: 129).

Равномерното разпределение по десетилетия и ниската честота на поява са характерни за имената, свързани с религиозни или народностни малцинства, а излизане от употреба и заместване със съкращения от съвсем други основи се установяват за много имена, свързани с католическата общност. Според данни у Н. Ковачев, *Вакин* се среща на североизток и на северозапад, което съвпада със Свищовско и Никополско, а също така на югозапад, т.е. Пловдив и Пловдивско. Макар и окрупнени, тези данни също потвърждават извода за разпространение на *Вакин* сред католиците.

Името *Вакин* отбелязах при теренните си проучвания през 1994-1997 г. на север, в католическите селища Белене, Малчика и Ореш (Свищовско) и Трънчовица (Никополско), както и на югозапад - в Белозем и Раковски (Пловдивско). В църковните регистри (*Liber baptisatorum*, *Liber confirmatorum*, *Liber matrimoniorum*, *Liber mortuorum* / *defunctorum*) формата *Vakin*/*Вакин* се отбелязва обикновено като съкратен народен вариант спрямо и покрай пълната и официална форма *Joachim*/*Йоахим* или *Joakim*/*Йоаким*. Срв. идентификации, като родения на 25.XI. 1915 в с. Лъжене *Joachim* (*Vakin*); родения на 14.X.1925 *Joachimus* – *Vachin*; †1921 *Joakim* (*Vakin*) и т.н. Формата *Vakin*/*Вакин* е документирана в с. Ореш още през 1821 г., а от 1842 г. е налице идентификацията *Вакин* (*Joakim*).³ За проникването на това име може да е допринесло и обстоятелството, че в селището, от което е най-старото му отбелязване (от 1821 г.), е работил в продължение на четири години (от 1819 до 1822 г.) италианският мисионер *Giovacchino* Petrelli, пасионист (Милетич 1903: 142). Формата *Вакин*/*Vakin* дотолкова е била вече популярна сред българите католици през XIX век, че то се появява и в съставени на местния диалект религиозни текстове и молитви, отпечатани в Рим с латински букви.

Така, в „*Molitva na sveta Ana*“ тази светица е определена като „*maika na Jissusova Maika Мария, i sgudeniza na sveti Vakin*“, а в този звуков облик името се среща и в

³ У Л. Милетич то е документирано още в 1894 г. като име на възрастен мъж.

обръщението към Свети Йоаким: „*sveti Vakine*“ Pooten 1866: 123, 124). В други печатни издания от този тип се явяват имената *Joakino* (Edoardo 1878: 70) и *Ioakin* (Canova 1875: 214-215). В акт за бракосъчетание в канцеларията на селсъвета в с. Житница, Пловдивско (1922 г.), името на свещеника, който извършва обряда венчавка, е вписано като *Вакин* – в тази форма то е функционирало в селото (а общобългарското му съответствие е *Йоаким/Йоаким*). По всяка вероятност това е бил отец Йоаким Гърков от близкото с. Калояново, който от завръщането си през 1913 г. в България до края на 1923 г. е служил „в гр. Пловдив и в с. Секирово, Дуванлий, Миромир и Житница“ (Гиев 1937: 130). Трябва да добавим най-после и това, че сред католиците 26 юли, денят, в който се честват св. св. Йоаким и Ана – родителите на Дева Мария – е известен като „*Вакин* и Ана“.

И така, става въпрос за библейско име, от семитските теофорни имена, което произхожда от ст.-евр. *j(ēh)ōjāqīm*, с първи компонент *Īhō* ‘(Бог) Йехова’ и втори – глаг. *jāqīm* ‘издигна, възвися’, а означаващо като цяло ‘(бог) Йехова да издигне’ (срв. Males 1994: 253; Fros, Sowa 3: 318–319). Според някои обяснения, във втория компонент на името се предполагат две различни основи – „*jaqīm* ‘издигна, възвися’“ и „*jaqin* ‘утвърди’“ – в имената на различни библейски персонажи (Tronina, Walewski 2009: 156, s.v. Jojakim et Jojakin. Срв. Ionescu 1975: 172). А тълкуването в БЕР (2: 103) „с основно значение ‘бог дава, бог е съгласен’“ не е по-сполучливо не само от „бог въздига“ у С. Илчев (1969: 226), но даже и от „укрепен от Господа“ в синодалния Именник (1942: 27).

У нас това име се отбелязва още в най-старите писмени паметници (Йоакимъ, Акимъ, Якъмъ, Иакимъ, срв. SJS I: 777, 778). При теренни проучвания попаднах и на звуков облик, който може да се приеме за междинен етап в развоя на това християнско име на народно-говорна почва от началната му – общобългарската форма *Йоаким* или латинизираната *Joachim* – до крайната, католическата *Vakin/ Вакин*. Междинно звено е формата *Ивакин, която реконструираме на базата на бащиното име *Ивакинов-*, отбелязано в документ за бракосъчетание (от 9 февруари 1920 г.) в с. Белозем (Пловдивско) на жена, вписана като *Мария Ивакинова Пънкина*. Остава да свържем едни с други всички приведени звукови облици, като проследим и постепенно извършвалите се в тях изменения.

Латинизираното *Joachim* (или общобълг. *Йоаким*) е представено най-напред от форма, подобна на документираната *Йоакин*, която е застъпена от предполагаемата *Йувакин – с редукция на гласната *o (> *y*), вмъкване (епентеза) на съгласната *v* или полугласната *ÿ* (= правописно *v*) между гласните *y* и *a* (*Йоа-* > *Йуа-* > *Ива-*), заместване (субституция) на (лат.) *ch* с *k/k* и преход на крайното *-m* (> *-n*), както при промяната на общобълг. *Серафим* в католишкото *Саравин* Селимски 1999: 132, 182).

Коментариите промени са могли да настанат на българска диалектна почва, тъй като по принцип не се различават от онези, вследствие на които от грц. Ἰωάννης чрез стб. Iwānī – Iwāiū се е формирало бълг. *Иван*. А не е изключено за така възстановяваното развитие от **Йоаким/Йоаким* до *Вакин* известна роля да се пада и на италианския облик – *Gioacchino* (// *Gioacchino*) – на това име, с поява на интервокално *-v/-v-*, застъпване на латинското *-ch-* с *-k-* и поява на съгласната *-n/-n-* в крайното (итал.) *-ino* (от лат. *-im*). Началното *Йу-* на реконструирания облик *Йувакин се е променило в *И-* (след делабиализация), както при *Изеф*, жен. *Изефа*, *Изефина* вм. *Юзеф*, жен. *Юзефа*, *Юзефина* в същия от вероизповедно и диалектно гледище район (Селимски

1999: 49, 149–150), за да се появи документираната форма *Ивакин*. Началното неакцентирано *И-* в позиция пред също така неударена сричка е изпаднало (афереза): *Ивакин* > *Вакин*.

По този начин се е формирал, утвърдил и разпространил върху почти целия католически ареал обликът *Вакин* на това име, непознат другаде в България, а може би и в никой друг славянски език. Като най-близко до българското католишко *Вакин* се представя влашкото *Вакѝм*, отбелязано в м. Шияково (Никополско), точно съответстващо на рум. *Văchim*, несъмнено от *Ioachim*. (Constantinescu 1963: 80, 170).⁴ Въпреки че промените, които са се извършвали при неговото развитие, не можем да определим като специфични за диалекта на католиците (наричан *павликянски* в българската диалектология), в този облик то се е утвърдило само сред католическото малцинство. И може би заради това си положение то през втората половина на ХХ в. е било изоставено.

2. От горните размисли следва и заключение от по-общ характер, а именно, че личните имената трябва да се изследват в тясна връзка с културната, вероизповедната и т. н. принадлежност на носителите им или/и на техните близки и предшественици, а на ономастиката – особено на антропонимията – трябва да се гледа, между другото, и като на етнография или/и етнология. Не подлежи на съмнение, че преднамереното пренебрегване или – все едно – подценяването / непознаването на католическата съставка на българската личноименна система може да струва на изследователя компрометиращи грешки.

ЛИТЕРАТУРА

- БЕР 2: Български етимологичен речник. Том II: *и – крепя*. Ред. В. И. Георгиев. София: БАН, 1979.
- Гиев 1937: *Гиев, Г.* Кратки биографии на свещениците – българи, родени в Пловдивската епархия, от покръстването на павликяните до днес. – В: *Календар „Св. Кирил и Методи“ за 1937 год.* София, 107–134.
- Господинов 1996: *Господинов, Т.* Из миналото на Белене (от древни времена до наши дни). Свищов.
- Заимов 1988: *Заимов, Й.* Български именник. София: БАН (II изд. 1994).
- Илчев 1969: *Илчев, С.* Речник на личните и фамилни имена у българите. София: БАН.
- Именник 1942: Именник, сиреч списък на имената, които се дават при св. кръщение. София: Издава Св. Синод на Българската църква. II изд., 60 с. (I изд. 1927).
- Капелов 1989: *Капелов, Й.* Ореш. София: Изд. на ОФ.
- Ковачев 1995: *Ковачев, Н.* Честотно-етимологичен речник на личните имена в съвременната българска антропонимия. Велико Търново: Изд. ПИК.
- Милетич 1903: *Милетич, Л.* Нашите павликяни. – В: Сборник за народни умотворения, наука и книжнина, XIX. София.
- Селимски 1999: *Селимски, Л.* Християнските имена у българските католици. Проблеми на усвояването. PNUŚ nr. 1781. Katowice: Wyd. Uniwersytetu Śląskiego.

⁴ На с. 80 под **ЮАСНИМ** авторът пише „**Ш.** [...]3. Prob. *Văchim*“, т.е. смята релацията *основно* → *производно* между двете имена само за „вероятна“.

- Селимски 2006: *Селимски, Л.* Етюди по българска антропонимия. Лични имена. (Studia z antroponimii bułgarskiej. Imiona chrzestne). Велико Търново: Унив. изд. „Св. св. Кирил и Методий“.
- Bubak 1993: *Bubak, J.* Księga naszych imion. Ossolineum.
- Canova 1857: *Canova, A.* Svete mislene od bogomilos varhu xivotat od svetcite za dohovna faida od cristianete od Filibeliskata daržava, kojé zapoveda da se davat na svedlos gospodin Andrea Mons. CANOVA, biskup od Croja ec. ec. Razdelene na sekoi den od cetirite messeza Mais, Giunio, Lulio, Aostos, Tiparissano na s. Benedetto na Galata od Stambol.
- Constantinescu 1963: *Constantinescu, N.A.* Dicț ionar onomastic romînesc. București: Ed. ARPR.
- Edoardo 1878: *Edoardo,* Nauki od Sveti Francisko od Sales i od Blaxen Egidio i drughi dobri raboti od kristianski život od italianski na bolgarski jezik ubarnati od p. EDOARDO od Torino, kapucin od Sveti Francisko. Na godinu sled Issukrastovo poroždeni 1847. Rim: Peciatniza na sv. ob. Prapagandsco.
- Fros, Sowa 1995: *Fros, H., F. Sowa,* Twoje imię. Przewodnik onomastyczno-hagiograficzny. Wyd. czwarte, uzupełnione. Kraków: Wyd. WAM, Księża Jezuci.
- Ionescu 1975: *Ionescu, Ch.* Mică encyclopedie onomastică. București: Ed. Enciclopedică română.
- Malec 1994: *Malec, M.* Imiona chrześcijańskie w Średniowiecznej Polsce. Kraków: PAN.
- Malec 1995: *Malec, M.* Słownik etymologiczno-motywacyjny staropolskich nazw osobowych. Część 2. Nazwy osobowe pochodzenia chrześcijańskiego. Kraków: PAN.
- Pooten 1866: *Pooten, K.* Knigice od molitvi kojeto na svetlost dadi prisvetli gospodin Karlo Pooten, biskup od Maronia i apostolski namestnik od Antivari. Rim: Peciatniza na sv. ob. Propagandsco.
- SJS I: *Slovník jazyka staroslověnského. Lexicon linguae palaeo-slovenicae. Díl I,* Praha: ČSAV, 1966.
- Tronina, Walewski 2009: *Tronina, A., Walewski, P.* Biblijne nazwy osobowe i topograficzne. Słownik etymologiczny. Częstochowa: Edycja Świętego Pawła.